

Baanbreker

in die vermaaklikheidsbedryf

deur Theo Kemp

Natalia da Rocha is een van daai mense wat vertrekke vul, dink ek toe ons in die Kunstekaap-foyer in Kaapstad ontmoet. Groots, charismaties, vurig en passievol, met 'n stem wat menige gehoor al tot ekstase gedryf het. Natalia is – op of af van die verhoog af – 'n ware "performer" met baie op die hart.

Soos ek geraai het, kom daar toe nie veel van my voorbereide vrae nie. Natalia was nog nooit sku om te praat nie en die onderhoud raak vinnig 'n gesels oor uiteenlopende dinge. En dan kom ons uit by dit wat Natalia met verbetering dryf: gemeenskaps- en gehoorontwikkeling. Sy maak jong kunstenaars by die Kunstekaap touwys oor alles en nog wat van die vermaaklikheidsbedryf. "En dis nie bloot window dressing nie," waarsku sy vinnig met haar dinamiese donker oë, "daarvan het ons die afgelope twaalf jaar genoeg gehad."

Natalia soek nuwe talent, veral op die platteland waar mense baie min blootstelling aan die kunste het. Sy voel baie sterk dat om kunstante te bevorder baie meer gebied moet word as om mense net te leer hoe om op televisie of verhoog op te tree. "Entertainment is ook besigheid. Jy moet mense leer hoe om vir hulself te sorg. Jy moet vir jouself as kunstenaar 'n prys vasstel, jy moet 'n voorlegging kan opstel en in die bedryf moet jy weet hoe om vir jouself die hele tyd werk te skep."

Mense moet anders begin dink oor gemeenskapsontwikkeling as informele teater, redeneer Natalia. Dit is nie slegter kuns nie; intendeel, van jou beste talent vind jy tussen mense wat nog nooit 'n teater besoek het nie. Met die musiekgroep APPLAUZ! het Natalia 'n groep jongmense met sangtalent bymekaar gekry. Jongmense wat andersins nie die geleentheid sou hê nie, tree nou nie net oral in die land by al wat 'n fees is op nie, maar ook internasionaal. "APPLAUZ! was onlangs in China," vertel Natalia opgewonde, "en is intussen as 'n Artikel 21-maatskappy geregistreer." Teater is inderdaad besigheid, kom dit weer sterk deur.

Maar hoekom hierdie passie om terug te ploeg in die gemeenskap? Soveel so dat 'n mens wonder oor Natalia se eie loopbaan. "Ek weet nie! My man sal ook graag wil weet waar dié bleeding heart vandaan kom!," lag sy. Dan vertel sy hoe sy as kind in die Strand na 'n vertoning gaan kyk het en daar 'n denkskuif by haar plaasgevind het. "Ek wil dié mind shift in die kinders se koppe laat gebeur. Veral plattelandse kinders. Ons moet die trots teruggee aan die mense en dit het vir my nodig geraak om na my eie gemeenskap te kyk." Maar sukses val nie in mense se skoot nie, voeg sy dadelik by. Jongmense moet hard werk om suksesvol in die bedryf te wees.

Natalia kom al vyf en twintig jaar in die bedryf aan. 'n Lang pad, en nie sonder swaar tye en 'n paar wilde draaie nie. Dit het alles begin op skool, toe sy saam met haar musikale pa en broer in 'n band gespeel het. Sy het toe al gedroom om 'n

aktrise te wees, maar na skool het sy vir 'n ruk lank as sekretaresse in Cloeteville, Stellenbosch, gewerk. Eendag kom 'n goeie vriend, Hans Heese, vir Natalia sê dat die Universiteit Stellenbosch sy deure oopmaak vir bruin mense en dat sy van die geleentheid gebruik moet maak. "Dit was 1978. Ek is gekeur vir drama. Daar was maar agtien van 'ons' in 'n see van wit gesigte. Ek sal

nooit die dag vergeet toe ons die Neelsie instap en almal kyk na ons nie." Sy raak vir 'n oomblik stil. "Dit was moeilike tye. Eendag storm een van my klasmaats op my af en vra hoe dit voel om 'n kleurling te wees. Ek antwoord toe: 'Dieselfde as vir 'n blanke.' Na daai dag het ons beste vriende geword." Natalia kan moeilik die herinneringe stop en 'n mens kan nie die seer ook saam met die goeie terugflitse mis nie. "Ons moes permitte dra om te kon swot en die rektor het die anderskleuriges, soos ons genoem is, na sy kantoor ingeroep om ons gemaklik te laat voel. Ek wou nie deel wees van 'n sekere groep nie. Ek wou net my graad kry en so gou moontlik in die bedryf werk."

En dit is toe ook presies wat gebeur het. Natalia maak geskiedenis as die eerste bruin mens wat haar dramagraad aan die Universiteit Stellenbosch behaal. Vandag is daar nie 'n aspek van die vermaaklikheidsbedryf wat sy nog nie beleef het nie. Haar CV getuig van haar besondere veelsydigheid. Van teater, televisiereekse en sepies (soos Egoli en Backstage), tot kabaret, filmwerk, regie, radiowerk en stemwerk. Noem maar op.

Natalia verduidelik hoe anders dit in daardie dae was toe bruin mense net rolle kon kry as bediendes of baie klein rolle waar jy net "n bruin mens' moes speel. Tog was Jans Rautenbach se Broer Matie in 1984 vir haar 'n deurbraak. "Jans is wonderlik, want hy het my die geleentheid gegee om my rol groter te maak." Natalia het ook die temalied, Bly by my, van hierdie omstrede film (wat die rassekwessie in die land aangeroei het) gesing.

Die kabaret, Coffee and Cream, het die deur vir Natalia nóg verder oopgemaak. Daarna het sy wéér baanbrekerswerk gedoen deur die eerste bruin kunstenaar te wees wat 'n hoofproduksie by Sun City kon hê, en dit in die vroeë tagtigs. "As mense dit nou moet doen, sal hulle soveel bekender wees. Maar daar was 'n plek vir ons wat die pad moes oopveg vir andere. Nou kan hulle die vrugte daarvan pluk."

"As ek bitter is, hoort ek nie in hierdie land nie. Baie mense in my gemeenskap dra net hulle woede vir die verlede oor aan hulle kinders. Wat help dit dan?"

Maak die geskiedenis haar bitter? "Nee," antwoord Natalia ferm, "daardie houvas van bitterheid sal niemand ooit op my kry nie. As ek bitter is, hoort ek nie in

hierdie land nie. Baie mense in my gemeenskap dra net hulle woede vir die verlede oor aan hulle kinders. Wat help dit dan?"

Natalia glo dit is nou tyd dat almal moet saamwerk en doen wat hulle kan om die transformasieproses aan te

help. "Waar is ons na twaalf jaar in die nuwe Suid-Afrika? Hoe getransformeer is Stellenbosch se Drama-departement na al die jare? Hier sit ek nou al vir vyf jaar in die Kaap. Hoekom gebruik die Universiteit my nie om 'n wyer groep te bereik en ander idees na die Departement te bring nie? Hoekom is daar soveel woede oor die taal? Dit behoort nie die groot issue te wees nie." Taal is wel vir haar belangrik, maar sy voel dat 'n mens verder kom as jy dit praat en projekte aanpak waar mense oor taal- en kleurgrense kan saamwerk, eerder as om te baklei.

Natalia is getroud met Kurt Egelhoff, bekende produksievervaardiger, en het drie kinders wat ook almal 'n sterk klap van die kunste weg het. "Dit is soms moeilik met al die kreatiewes onder een dak," spot sy. "Ek sê altyd as een van ons net die yskas oopmaak perform almal, want die liggie het aangegaan!"

Wat sal sy vir jongmense, soos haar eie kinders, sê, wat graag in die kunste wil spesiaal-seer? "Nee, doen iets anders!" spot sy eers. "As dit werklik jou passie is, doen dit, maar jy moet kan geld maak daaruit." Dan praat sy oor die tekort aan kundiges in die kunstewêreld. "Ons is so uitgehonger vir sterre dat ons van almal Idols wil maak. Maar dit bring nie kundigheid nie. Dit maak dat die bedryf al hoe meer een van ego's word."

Die onderhoud is lankal verby, maar ons deel idees uit oor projekte wat nog aangepak moet word. Praat oor feeste en dinge wat eenvoudig meer as net 'n droom moet wees. Wat is die groot ding wat sy self nog wil doen? "Ek wil 'n produksie doen sonder enige begrotings-tekorte," kom die antwoord. "'n Groot produksie met 'n stel wat draai. Die glamour moet terugkom teater toe," dag-droom sy. Wil sy dan nie self daarin speel nie? "Kyk, om op 'n verhoog te stap, daai adrenalien wat deur jou gaan, sal altyd wonderlik bly, maar my fokus het verskuif."